

Σαν σήμερα 21 Φεβρουαρίου 1913 η Απελευθέρωση των Ιωαννίνων.

Γράφει η Δήμητρα Ρετινά – Φωτεινίδου,
Φιλολογος – Μ. Α. Πολιτικής Φιλοσοφίας Α.Π.Θ.

Πολεμικά γεγονότα λίγο πριν την Απελευθέρωση.

Στις 18η Φεβρουαρίου 1913 η συνολική δύναμη της Στρατιάς Ηπείρου ανερχόταν σε 762 αξιωματικούς, 40.000 οπλίτες και 93 πυροβόλα.

Η γενική επίθεση άρχισε τα χαράματα της 20ης Φεβρουαρίου 1913 μετά από έντονη προπαρασκευή πυροβολικού. Η 2^η φάλαγγα με το 8^ο και 9^ο Τάγμα Ευζώνων με Διοικητές τους **Ταγματάρχες Ιατρίδη και Βελισσαρίου** έχοντας εξασφαλισμένο το δεξιό τους κατέλαβαν την Πεδινή και συνέχισε συνέχισαν ακάθεκτα προς Ιωάννινα. Ο Διοικητής της Φάλαγγας Γιαννακίτσας, επειδή είδε ότι εκπληρώθηκε η αποστολή του, διέταξε να επιστρέψουν τα τάγματα ευζώνων στην Πεδινή.

Ευτυχώς οι αγγελιαφόροι του δεν μπόρεσαν να επιδώσουν τη διαταγή και έτσι οι **Εύζωνοι** συνέχισαν την προέλασή τους. Στις 6μ.μ. έφθασαν

στον Άγιο Ιωάννη, σε μικρή απόσταση από τα Ιωάννινα. Απέκοψαν τις τηλεφωνικές γραμμές και διέκοψαν την επικοινωνία με το Μπιζάνι. Κατά τη διάρκεια της νύχτας συνέλαβαν περίπου 1.000 αιχμαλώτους που υποχωρούσαν προς τα Ιωάννινα.

Η τολμηρή διείσδυση των Ευζώνων και η διακοπή κάθε επαφής με τα οχυρά Μπιζανίου ανάγκασε τον Εσσάτ πασά να παραδοθεί. Για να αποφύγει την παραπέρα καταστροφή των δυνάμεών του απευθύνθηκε στους Προξένους της Ρωσίας, Ρουμανίας, Γαλλίας και Αυστροουγγαρίας να μεσολαβήσουν για την παράδοση.

Στις 11 το βράδυ της 20ης Φεβρουαρίου έφθασε στις προφυλακές του 9ου Τάγματος Ευζώνων μια άμαξα με δυο Τούρκους αξιωματικούς και τον επίσκοπο Δωδώνης Γερβάσιο με επιστολή των Προξένων για την παράδοση της πόλεως και την κατάπαυση των εχθροπραξιών.

Στις 04.30 της 21 Φεβρουαρίου 1913 ολοκληρώθηκε η συμφωνία για την παράδοση των Ιωαννίνων και της φρουράς του με όλο τον οπλισμό.

Δύο ηρωικές μορφές ξεχωρίζουν στην απελευθέρωση των Ιωαννίνων: ο Νικολάκη Εφέντη και ο Ιωάννης Βελισσαρίου.

Συνεργάτης του φον Γκολτς κατά την κατασκευή των οχυρών του Μπιζανίου ήταν και ένας αξιωματικός του τουρκικού στρατού, ο Έλληνας στην καταγωγή, στην πίστη και στη συνείδηση, Νικολάκη Εφέντη. Σύμφωνα με κάποιες μαρτυρίες το ελληνικό όνομά του ήταν Νικόλαος Μιζαντζιόγλου.

Ο Νικολάκη γεννήθηκε στην Άγκυρα, σπούδασε στο Ζωγράφειο Γυμνάσιο στην Πόλη και στη συνέχεια σπούδασε μηχανικός στο Μόναχο. Στα Γιάννενα υπηρετούσε ως Λοχαγός Μηχανικού στον τουρκικό στρατό και ανέλαβε τη συντήρηση των οχυρών του Μπιζανίου όταν απεχώρησε ο Γκολτς.

Όπως αναφέρει ο Αθανάσιος Τσεκούρας, Ηπειρώτης αγωνιστής και μέλος της επιτροπής που προσέγγισε τον Νικολάκη Εφέντη, η Μπιζανίτικη Σκύλλα ήταν το «τέρας με τα δώδεκα ποδάρια και τα έξι κεφάλια, και μάλιστα αθέατα». Τον Λορέντζο Μαβίλη και τους Γαριβαλδινούς τους «έφαγε» αυτή η πυροβολαρχία που ήταν κρυμμένη σε τόπο «καραούλι» και είχε τον έλεγχο του αριστερού του Μπιζανίτικου τοπίου, προς τα Καστανοχώρια.

Στον Τσεκούρα ανατέθηκε η αποστολή να πλησιάσει τον Ν. Εφέντη, να του υπενθυμίσει την καταγωγή του και το χρέος του στην Πατρίδα, ώστε να τους βοηθήσει δίνοντάς τους τα σχέδια του Μπιζανίτικου οχυρού, της Σκύλλας. Η παράδοση απόρρητων μυστικών από τον Νικολάκη στο Κομιτάτο και στο Ελληνικό Στρατηγείο με το λεπτομερές σχεδιάγραμμα για τα οχυρά του Μπιζανίου μεταφέρθηκε κρυμμένο μέσα στη στρωματιά στο σαμάρι ενός γαϊδάρου που ταξίδευε με άνθρωπο του Κομιτάτου στο Στρατηγείο (περιοχή Εμίν Αγά).

Η ανταπόκριση του Στρατηγείου ήταν άμεση. Η Σκύλλα χτυπιέται αλύπητα, παραλύει, βουβαίνεται. Το αριστερό του οχυρού του Μπιζανίου από τα Καστανοχώρια, εκεί που δεν μπορούσε άνθρωπος να ξεμυτίσει, ελευθερώνεται!

Ενώ τα Γιάννενα απελευθερώθηκαν και ξεκίνησε η ανταλλαγή των αιχμαλώτων, ο αρχιστράτηγος Κωνσταντίνος ρώτησε τον Εφέντη τι θέλει για ανταπόδοση της μεγάλης του προσφοράς. Εκείνος θέλησε μόνο να γυρίσει στη Σμύρνη να βρει τους συγγενείς του και να μείνει μυστική η απόστολή του.

Δυστυχώς, το όνομά του δημοσιεύτηκε στην εφημερίδα «Πατρίς». Οι Τούρκοι τον συνέλαβαν μόλις πάτησε το πόδι του στη Σμύρνη και εκτέλεσαν τον ίδιο, τους γονείς του και τις πέντε αδελφές του έπειτα από φρικτά βασανιστήρια!

Στη γενναιότητα και διορατικότητα του ταγματάρχη Ιωάννη Βελισσαρίου ή «Μαύρου Καβαλάρη» χρωστά επίσης η Ήπειρος την απελευθέρωσή της!

Καθοριστική υπήρξε η κατάληψη του οχυρού από τα Ευζωνικά Τάγματα του Βελισσαρίου. Με θυελλώδη εξόρμηση στις 19 Φεβρουαρίου οι Εύζωνοι έφτασαν μέχρι το χωριό Άγιο Ιωάννη, που απέχει δύο χιλιόμετρα από τους στρατώνες πυροβολικού της πόλης των Ιωαννίνων. Η κίνηση αυτή είχε ως αποτέλεσμα τον πανικό των Τούρκων και την αποστολή τουρκικής αντιπροσωπείας υπό τον Εσσάτ Πασά για την άνευ όρων παράδοση της πόλης ενώ τα ελληνικά στρατεύματα ήταν ακόμη στα υψώματα και δεν είχαν κατέβει στην πεδιάδα!

Ο Διοικητής Λόχου του Τάγματος Βελισσαρίου, Αθανάσιος Καζανάς, έδωσε την παρακάτω μαρτυρία του στον δημοσιογράφο Βασίλη Κονιτσιώτη:

«Ο Ταγματάρχης Βελισσαρίου για να δείξει στους Τούρκους αξιωματικούς ότι ήδη ο ελληνικός στρατός έφθασε προ των πυλών των Ιωαννίνων διέταξε τον λοχαγό Κωστούλη: “Κύριε Λοχαγέ να διατάξεις να ανοίξει στην πεδιάδα η γραμμή μας ίνα διέλθωμεν μετά της επιτροπής της παραδόσεως των Ιωαννίνων”. Ο λοχαγός, οξυδερκής, αντελήφθη τον υπαινισμό του Διοικητού του Τάγματος και ετοιμόλογα απάντησε: “Διέταξα ήδη, κύριε Διοικητά να ανοίξωσιν όλαι αι γραμμάι”!

Έδωσε την απάντηση αυτή μολονότι γνώριζε ότι ουδείς Έλληνας στρατιώτης ευρίσκετο στην πεδιάδα των Ιωαννίνων. Μετά τον διάλογο αυτόν ο Βελισσάρης ανεχώρησε για Εμίν – Αγά μαζί με την επιτροπή παραδόσεως, προς συνάντηση του Γενικού Αρχηγού Κωνσταντίνου».

Εκείνος χαιρετίζοντάς τον του είπε: «Καλώς τον Γιάννη» και κατόπιν χαμηλοφώνως πρόσθεσε: «Θέλεις φίλημα, αλλά θέλεις και δέσιμο»! υπαινισσόμενος το παράτολμο του εγχειρήματος του Βελισσαρίου. Όλα αυτά έγιναν τη νύχτα της 20^{ης} προς την 21^η Φεβρουαρίου 1913!

**Γράφει η Δήμητρα Ρετσινά – Φωτεινίδου,
Φιλόλογος – Μ.Α. Πολιτικής Φιλοσοφίας Α.Π.Θ.**